

МОДУЛЬ 2

Мета текстів і різновиди есе

Пишемо
есе

У цьому модулі ви ознайомитеся з інструкціями використання методик, які допоможуть розвинути в учнів і учениць навичку визначення мети текстів. Також модуль містить вправи на ознайомлення з різновидами есе.

Основна мета заняття: продемонструвати учням і ученицям, що вибір різновиду тексту залежить насамперед від мети його створення. Залежно від кінцевої мети ми обиратимемо й різновид тексту, і лексичні засоби, і структуру речень тощо.

Цілі:

- навчити учнів і учениць самостійно визначати мету тексту;
- сформувати навичку визначення типів текстів;
- розвинути навичку письма за попередньо визначеними типологічними критеріями;
- створити комфортне середовище для обміну думками;
- налаштувати на первинний етап ведення дискусії.

1

Мета тексту

Інструкція для вчительства, орієнтовний час виконання вправи, варіанти використання

Вправа 1. Обговорення

Запропонуйте учням і ученицям поміркувати, якою може бути мета текстів та для чого люди загалом створюють тексти. Зафіксуйте ці відповіді коротко на дошці або використовуйте інтерактивні платформи з функцією «Ментальна мапа».

Коментар
учителя / учительки:

Текст може інформувати, переконувати чи розважати (впливати естетично).

Прикладом текстів, які мають на меті вплинути естетично й розважити, є художня література. Інформують нас зазвичай тексти, що публікують ЗМІ, переконують — аргументативні тексти, наприклад, у рекламі чи політичних промовах.

Звісно, варто розуміти, що чимало текстів можуть поєднувати мету переконання та інформування — наприклад, публіцистичні тексти.

Найголовніше — запитати себе під час читання будь-якого тексту: «Що мав / мала на меті автор чи авторка?».

Окрім того, усвідомлювати свою мету під час створення текстів: «Що я хочу сказати аудиторії?».

Вправа 2. Робота з текстом

Прочитайте й проаналізуйте запропонований текст. Зверніть увагу учнів і учениць на шрифтові позначки в ньому. Визначте мету тексту. Учні й учениці можуть занотувувати свої думки праворуч у спеціальній колонці на робочому аркуші. Важливо, щоб учнівство звикало до взаємодії з текстом.

Вправа 3. Створення фрагмента тексту

- До заняття оберіть добре знайомий учням і ученицям предмет (наприклад, яблуко, маркер, книжку тощо). Запропонуйте обрати кожному й кожній свою мету тексту (інформування, естетичне задоволення, переконання). Відповідно до цієї мети учні й учениці мають написати короткий текст на 5–10 речень про обраний вами предмет. Потім — зачитати його однокласникам і однокласницям, щоб ті визначили мету прочитаного тексту.
- Як варіацію вправи можете також запропонувати написати три різні за метою тексти про один предмет.
- Також можна написати мету тексту на аркушах і запропонувати учням та ученицям наосліп обрати один варіант.
- Потім попросіть їх поміркувати, чим відрізнялися тексти залежно від їхньої мети. Які засоби використовували автори чи авторки, щоб розвинути естетичне сприйняття читачів і читачок, поінформувати або переконати? Чи змінюються лексичні засоби чи структура речень відповідно до зміни мети тексту?

Матеріали для вчительства:

Збірка текстів:

- [тексти для роботи;](#)
- [презентація.](#)

Інструкція для вчительства, орієнтовний час виконання вправи, варіанти використання

Вправа «Повторення»

Повідомте учням і ученицям, що ви пригадаєте те, що обговорювали минулого разу, тобто будете спілкуватися про мету та типи текстів.

- Якою може бути мета різних текстів?
(Поінформувати, вплинути естетично, переконати.)
- Для чого формулювати мету перед створенням тексту?
(Від цього залежить вибір жанру, стилю, добір лексики й структури тексту.)
- Чи може текст мати не одну мету, а кілька? *(Так, може.)*
- Поміркуйте, яку мету мають такі тексти: *політичний виступ, оповідання, реклама, новина в ЗМІ, вірш, промова зоозахисників.*

Вправа «Робота з текстом»

Попросіть учнів і учениць ознайомитися з текстом, що подано в матеріалах, та визначити його мету. Поміркуйте разом: мета одна чи їх кілька? Для чого такий текст було створено?

Варіація:

Вправа є опційною. Усе залежить від часу й рівня розуміння учнями та ученицями ідей попереднього заняття. Запропонований текст можна використати для додаткового тренування.

Вправа «Аналіз різновидів есе»

Можливий коментар учителя / учительки:

Для висловлення власної думки найчастіше використовують есе. Поміркуймо, якою може бути мета есе. Як ви вважаєте, чому під час навчання ми надаємо перевагу написанню різних есе?

- Запропонуйте учням і ученицям розглянути слайди презентації та опрацювати пояснення, що таке есе. Зверніть особливу увагу в обговоренні на формулювання: «особистісний характер сприймання інформації», «вільна композиція», «невимушеність і емоційність оповіді». Допоможіть учням і ученицям з'ясувати, що передбачають ці слова.

- Порівняйте вільне і формальне есе. З'ясуйте основні відмінності. Визначте мету вільного й формального есе.
- Зверніть увагу на структуру формального есе. Прокоментуйте її разом з учнями й ученицями, поміркувавши, яку функцію виконує кожен елемент (вступ, теза (твердження), аргумент, приклад, висновок).
- На завершення заняття поцікавтеся в учнів і учениць, на яку тему їм було б цікаво написати есе. В якій тематиці вони відчують себе достатньо обізнаними для доведення своєї думки?

Рефлексія і нотатки для вчительства

(питання для роздумів)

- Як найкраще допомогти учням і ученицям знаходити мету текстів?
- Які приклади з медіаджерел можна дібрати ще для демонстрації типів текстів?
- В інтеграції з якими предметами доцільно використовувати цю методику?
- Які тенденції в учнівських роботах під час виконання завдань повторюються найчастіше?

Корисні покликання і джерела до теми:

- <https://www.youtube.com/watch?v=E3N4X2BEN2A&t=368s;>
- <https://www.youtube.com/watch?v=RG5FnIYfB78;>
- [https://audiolessons.nus.org.ua/ukrainian_language/iak-napysaty-ese/.](https://audiolessons.nus.org.ua/ukrainian_language/iak-napysaty-ese/)